

Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΗ ΥΠΟ ΚΥΡΙΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ Γ ρ α φ ε ῖ ο ν τῆς
Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν

Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ δὲ παρ' ἄπασι τοῖς κ.κ.
ἀντιπροσώποις ἡμῶν.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ
Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν Δρ. 5
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Φρ.χ. 8
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ
27-ὁδὸς Πανεπιστημίου-27
Γραφεῖον ἀνοικτὸν καθ'
ἡμέραν ἀπὸ 10—12 π. μ.
Πᾶσα παρατήρησις ἐπὶ
τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου
γίνεται δεκτὴ μόνον ἐντός
ὀκτῶ ἡμερῶν.

Διὰ τὰ ἀνυπόγραφα ἄρθρα
εὐθύνεται ἡ συντάκτις αὐτῶ
Κ^α ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ
Τὰ περὶ ἡμεῖς ἡμῖν χειρὸ
γραφα δημοσιεύμενα ἢ μὴ ὡς
ἐπιστρέφονται. — Ἀνυπόγρα
καὶ μὴ δηλοῦντα τὴν διαμον
τῆς ἀποστελλούσης δὲν εἶν
δεκτά. — Πᾶσα ἀγγελία ἀφορῶ
εἰς τὰς Κυρίας γίνεται δι' ἐπι
Αἱ μεταβάλλουσαι διέθουν
σιν ὀφείλουσι ν' ἀποστέλλωσ
γραμματοσημον 50 λεπτῶ
πρὸς ἐκτύπωσιν νέας ταινίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον. — Τμῆμα γυναικείας Ἀγωγῆς. Λόγος
κ. Αἰκ. Λαγκαρίδου, δὸς Σεβαστῆς Καλλισπέρη καὶ κ. Καλλιόπης
Κεχαγιᾶ. — Ποίημα κ. Φλωρεντίας Φουντουκλή. — Τὸ Πάσχα εἰς τὸ
Μόνιχον (ὑπὸ δὸς Μαρίας Πινέλη). — Αἱ σύντροφοι τοῦ Λέοντος Τοί-
στέϊ (ὑπὸ Halperine Kamiusky). — Ἀλληλογραφία — Συμβουλίαι —
Ἐδοποιήσ. κ. — Ἐπιφυλλίς.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Συνάντησις καὶ συγκέντρωσις ἀνθρώπων ἀγνώστων ἕως
χθές, τοὺς ὁποίους συνδέει ἐν κοινὸν ἰδεῶδες, μίξ κοινὴ
ἀποστολή, εἰς κοινὸς πόθος προόδου ἐθνικῆς, καὶ βελτιώ-
σεως τοῦ καθεστώτος, εἴτε εἰς τὰς ἐπιστήμας, εἴτε εἰς τὰ
γράμματα, εἴτε ὅπου δῆποτε ἄλλου ἰδοῦ τὰ συνέδρια.

Τὸ ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον, τὸ πρῶτον συγκαλούμενον
εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοῦτο ἰδίως ἐπέτυχε καὶ ὠρέλησεν
ὅτι ἀνέδειξε τὴν τάξιν τῶν διδασκάλων, καθηγητῶν καὶ
παιδαγωγῶν καὶ τῶν δύο φύλων πολὺ ἀνωτέραν καὶ πολὺ
ἐντελέστερον κατηρτισμένην παρ' ὅσον ἐπιστεύετο ὅτι ἦτο.

Ἀνέκαθεν καὶ πάντοτε ὁ διδάσκαλος, μεθ' ὅλον τὸ
ῥατὸν καὶ εὐγενὲς τῆς ἀποστολῆς του, ὑπῆρξεν ὁ περισ-
σότερον ἠδικημένος καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀπὸ τὴν
πολιτείαν.

Διὰ τὴν γυναικίαν διδάσκαλον τὸ πρᾶγμα εἶνε χειρότε-
ρον ἀκόμη. Εἴτε εἰς τὰ μεγάλα κέντρα, εἴτε εἰς τὰς κω-
μοπόλεις καὶ τὰ χωρία ἡ διδασκαλίς εἶνε ὀσκοπὸς, καθ'
οὐ βάλλει τὰ βέλη τῆς πρωτίστως ἢ πολιτικῆ καὶ ἔπειτα
αὐτοὶ οἱ γονεῖς. Ἐὰν τὰ παιδιὰ εἶνε ὀκνηρὰ καὶ κατε-
στραμμένα ἀπὸ τὴν οἰκιακὴν ἀνατροφὴν, ἐὰν τὸ σχολεῖον
εἶνε ἀκατοίκητον, ἐὰν τὸ πρόγραμμα εἶνε ἐλλιπὲς, ἐὰν τὸ

σύστημα τῆς διδασκαλίας χωλαίνῃ, ὑπεύθυνος εἶνε ὄχι ἡ
πολιτεία, ἢ καταρτίζουσα τὰ προγράμματα, ὄχι ἡ κοινότης
ἢ ἐκλέγουσα τὸ σχολεῖον, ὄχι ἡ οἰκὸγένεια ἢ κακὰς ἀρχὰς
μεταδίδουσα εἰς τὰ παιδιὰ τῆς, ὄχι τὸ μορφῶσαν τὸν δι-
δάσκαλον διδασκαλεῖον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος. Φυσικὰ
ὑπὸ τοιούτους ὄρους οἱ διδάσκαλοι χάνουν τὸν ἐνθουσιασμόν
των, τὸ θάρρος των καὶ σιγὰ, σιγὰ, ἐὰν θέλουν νὰ ζήσουν,
συμβιβάζονται μετὰ τὴν συνείδησίν των καὶ γίνονται τοιοῦτοι,
ὁποῖους τὰς θέλει καὶ τοὺς κάμνει τὸ περιβάλλον, αἱ ἀρ-
χαὶ ἢ κοινωνία, ἢ ὅποια τοὺς μεταχειρίζεται ὡς μητροία.

Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον συνεκάλεσεν ἕνα μέγαλον
ἀριθμὸν παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τοὺς ἔθεσεν ὑπὸ τὴν αὐτὴν αἰγίδα,
καὶ τοὺς παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρισθοῦν μεταξὺ των,
νὰ συσχεθοῦν, νὰ ἀνταλλάξουν ἰδέας καὶ γνώμας καὶ νὰ
ἀκούσων τοιαύτας παρ' ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἂν δὲν εἶνε
διδάσκαλοι καὶ παιδαγωγοὶ αὐτοὶ, ὅμως ἐνδιαφέρονται διὰ
τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ὡς ἐκ τῆς μορφώσεώς των καὶ ὡς τῆς
κοινωνικῆς θέσεώς των.

Εἰς δύο τμημάτων τὰς συνεδρίας, εἰς τὰς ὁποίας ἠδυνήθη
νὰ παρευρεθῶ, μόνον θαυμασμόν ἀπεκόμισα. Τὸ τμῆμα τῆς
Γυναικείας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ Ἐπαγγελματικὸν Τμῆμα
εἰργάσθησαν μετὰ σοβαρότητα, τάξιν, νοημοσύνην, καὶ εὐσυν-
ειδησίαν μεγάλην. Εἰς τὸ τμῆμα τῆς Γυναικείας Παι-
δεύσεως δὲν ἦσαν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκ τῶν μᾶλλον γνω-
στῶν γυναικῶν παιδαγωγῶν, αἱ ὁποῖαι διεκρίθησαν, ἢ αἱ
ὁποῖαι διηύθυναν τὰς ἐργασίας. Ὅλοι αἱ ἐκεῖ συγκεντρο-
θεῖσαι κυρίαι, ἀντιπροσωπεύουσαι τὸν διδασκαλικὸν κόσμον
τῆς πρωτεύουσας, τῶν ἐπαρχιῶν, τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ
ἦσαν μελετημέναι, ἔτοιμοι εἰς συζήτησιν κάθε θέματος,
χωρὶς κανένα σχολαστικισμόν, χωρὶς καμμίαν στενὴν ἰδέαν,
μετὰ τὴν σημαίαν τὴν ἀληθοῦς προόδου καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐθνι-

καὶ μεγάλαι εἰς τὴν χεῖρα. Τίποτε νόν, τίποτε ἐξ ὅσον συντελοῦν εἰς βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας, τίποτε ἐξ ὅσον θὰ συντελέσουν εἰς τὴν θετικὴν μὲν ὀφθαλμικὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων δὲν ταῖς ἦτο ἄγνωστον καὶ ξένον. Συνήθειαι ριζωμέναι εἰς τὰ διδασκαλικά ἤθη ἀπὸ τὴν μακρὰν τοῦ παρελθόντος παράδοσιν δὲν ἔρχονται νὰ τὰς ἐπηρεάσουν. Ἀλλὰ πᾶσα πρότασις, πᾶσα ἰδέα, σκοποῦσα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὅπλον ὅπως κατεδαφίσῃ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ κητεριωμένους τοίχους, οἱ ὅποιοι περιβάλλουν τὸ εκπαιδευτικὸν κητερός, ἐγένετο ἀσπαστὴ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἐφάνετο ἀνταποκρινόμενη εἰς ἕνα πόθον ἰδικῶν τῶν, εἰς μίαν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἰδικοῦ τῶν πνεύματος.

Καὶ ὅπου ἀκόμη ὑπῆρχεν ἀντίθεσις γνώμων ἡ συζήτησις ἐγένετο εὐπρεπής, εὐγενής, ἐν μέτρῳ, χωρὶς νὰ παρεκκλίνῃ διόλου τῶν ὁρίων τοῦ πρέποντος. Δὲν ἔμεινε θέμα ἀναγόμενον εἰς τὸν κύκλον τῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν, ὡς ἀνθρώπων, ὡς πολιτῶν, ὡς παραγόντων τῆς οἰκογενειακῆς, κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς προόδου, τὸ ὅποion δὲν ἐβλήθη.

Ἐν μόνον παρετηρήθη. Ὁ ἐλάχιστος χρόνος, ὅστις διετέθη διὰ τὴν συνεργασίαν καὶ σύσκεψιν αὐτήν. Τὰ θέματα, μεγίστης σημασίας καὶ μεγίστου ἐνδιαφέροντος, ἔστω καὶ ἂν δὲν υἱοθετηθῶν ἀπὸ τὰς ἀρχάς, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐφαινοῦν ἀμέσως ἕνεκα τῶν μυριῶν ἐμποδίων, τὰ ὅποια ἡ πολιτεία καὶ αἱ τοπικαὶ συνθήκαι παρεμβάλλουν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν, ὅμως ἔπρεπε νὰ συζητηθῶν, νὰ μελετηθῶν, νὰ ἀναπτυχθῶν εἰς πολὺ εὐρύτερον κύκλον. Κυρία καὶ κύριοι παιδαγωγοί, ταξιδευόμενοι μακρὰ ταξείδια, ὑποβληθέντες εἰς θυσίας θὰ εἶχαν τὸν πόθον καὶ νὰ εἰποῦν τὰς ἐκ τῆς πείρας παρατηρήσεις τῶν καὶ νὰ ὑποβάλουν γνώμας, ἀναφερομέναι εἰς σπουδαιότερα συμφέροντα τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεως τοῦ ὑποδούλου ἢ ἐν τῇ ξένη Ἑλληνισμοῦ.

Ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ τὴν συζήτησιν ὅλων αὐτῶν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων θεμάτων δὲν διετέθησαν, κυρίως εἰπεῖν, περισσότεραι τῶν ἐξ ἑως ἐπτὰ ἐν ὅλῳ ὥρῳ. Οἱ κ. κ. Βικέλας καὶ Δροσίνης, οἱ ὅποιοι εἶχαν τὴν θαυμασίαν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν καὶ κατέβαλον τόσους κόπους καὶ τόσας φροντίδας, οἱ ὅποιοι ἀνεδείχθησαν ἐφάμιλλοι σχεδὸν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὀργανωτῶν συνεδρίων, ὅμως εἰς ἐν δὲν ὑπελόγησαν ἀκριβῶς, εἰς ἐν σημειῖον ἠπατήθησαν. Ἐξέλαβον τοὺς κληθέντας εἰς τὸ Συνέδριον, ὅχι ἀνθρώπους ἀντέχοντας εἰς περισσοτέραν ἐργασίαν, ὅχι ἀνθρώπους διψῶντας νὰ ἀκούσουν, νὰ μάθουν, νὰ φωτισθῶν. Ἰσως καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐπίστευαν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὅποion εἶχον. Ἰσως δὲν ἠλπίζαν ὅτι θὰ εὑρίσκον τοιαύτην προθυμίαν, τοιοῦτον πόθον καὶ ὀργασμὸν πρὸς σοβαρὰν ἐργασίαν. Καὶ δι' αὐτὸ περιώρισαν εἰς δύο μόνον ἡμέρας τὴν ἐργασίαν τῶν τμημάτων καὶ εἰς δύο περίπου μόνον ὥρας ἐκάστης ἡμέρας τὰς σχετικὰς συζητήσεις.

Ὅπως δὴποτε εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὸ συνέδριον αὐτὸ συνεκλήθη, ὅτι ἔδωκε τὸν γνώμονα καὶ τὸ μέτρον τῆς μορφώσεως τοῦ διδασκαλικοῦ μας κόσμου, ὅτι ἀπεκάλυψε τί θὰ ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, ἐὰν ἡ Πολιτεία ἐφρόντιζε δι' αὐτὴν καὶ ἐὰν ἡ κοινωνία, ἡ οἰκογένεια, οἱ γονεῖς συνέδραμον τοὺς διδάσκοντας εἰς τὸ ἔργον τῶν.

ΤΜΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΓΩΓΗΣ

Πρόεδρος τοῦ τμήματος τῆς Γυναικείας Ἐκπαιδεύσεως ἐξελέγη ἡ παλαίμαχος παιδαγωγὸς δὴ ἑλληνικῶν γενεῶν κ. Αἰκατερίνη Λασκαρίδου, ἡ ἐνδεδειγμένη ὡς τοιαύτη, καθ' ὃ καὶ πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Τμήματος τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἑλληνίδων.

Ἡ κ. Λασκαρίδου ἄλλως τε εἶνε ἡ πρώτη εἰσαγαγοῦσα εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ Νηπιαγωγικὸν σύστημα τοῦ Froebel. τοῦ ὁποῦ σειρὰν ὄλην πλήρη καὶ ἀρτίαν ἐκθέτει εἰς τὴν Σχολικὴν Ἐκθεσιν. Εἶνε ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐλληνίδων παιδαγωγῶν, αἱ ὅποια ἐργάζονται, ὅχι διότι ἔχουν ἀνάγκη νὰ ζήσουν ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν, ἀλλὰ διότι αἰσθάνονται τὸ καθήκον καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργασθῶν καὶ συντελέσουν εἰς βελτίωσιν τῆς γυναικείας ἀγωγῆς τῶν ἐλληνίδων.

Ἡ κ. Λασκαρίδου ἔκχευεν ἑνέρχειν τῶν ἐργασιῶν τῆς διὰ τοῦ ἀκολουθοῦ εἰσηγηρίου λόγου.

Λόγος τῆς κ. Αἰκατερίνης Λασκαρίδου Κυρίαὶ καὶ Κύριοι

Δὲν πρόκειται νὰ σὲς ἀπασχολήσω ἐπὶ πολὺ, ἀφοῦ καὶ ὠρίστη ὁ χρόνος τῶν ὀμιλιῶν ἐκάστης ἡμῶν εἰς ἐν τέταρτον τῆς ὥρας.

Ἐπεθύμουν μόνον νὰ ἐνθυμίσω ὑμῖν, ὅτι εἰς τὸ τμήμα ἡμῶν τῆς γυναικείας ἀγωγῆς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον ὤρισεν ὡς θέμα τὴν Μεταρρύθμισιν τοῦ προγράμματος τῶν Παρθενγωγείων, ὅπως παρέχωσι ταῦτα ἀγωγὴν σύμφωνα πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενεῖα καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦτο βασίζεται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ σκοποῦ ὀλοκληροῦ τῆς μέχρι τοῦδε δράσεώς μου, ἦτοι τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς παρ' ἡμῖν γυναικείας ἐκπαιδεύσεως, θέλω ἐκθέσει ἡμῖν ἐν συντόμῳ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ συστήματα δι' ὧν, τὸ κατ' ἐμὲ, ὀφείλει νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ μεταρρύθμισις αὕτη.

Ἡ Ἑλληνίς εἶνε πρῶτον ἄνθρωπος, β' γυνὴ καὶ γ' Ἑλληνίς.

Ὡς ἄνθρωπος δικαιοῦται νὰ λάβῃ ἀγωγὴν βασιζομένην ἐπὶ τῆς ἐναρμονίου ἀναπτύξεως ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τῶν μὲν σωματικῶν δι' ἔξω καθαριότητος, διὰ διαίτης ὑγιεινῆς, δι' ὑπαιθρουβίου, γυμναστικῆς καὶ δὴ διὰ τὰ κορσάια τοῦ καταλληλοτάτου συστήματος τῆς σουηδικῆς γυμναστικῆς, διὰ συχνῶν περιπάτων καὶ ἐκδρομῶν.

Τῶν δὲ πνευματικῶν διὰ τῆς ἐναρμονίου ἀναπτύξεως ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς.

Ὅχι λοιπὸν πολλὰ καὶ τυπικὰ μαθήματα, ἀλλὰ ταῦτα ἡ προπᾶντων τῆς Ἐκπαιδεύσεως μετὰ τῆς ἀγωγῆς. Ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ ἀπαιτεῖ ἀρχῆθεν διδασκαλίαν ζῶσαν καὶ ἐνεργὴν ἀτομικὴν ἐξέγερσιν ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τῆς διανοίας διὰ τῆς σωκρατικῆς λεγομένης μεθόδου.

Ἀπὸ τοῦ Νηπιαγωγείου ἤδη πρέπει νὰ ἐπιζητήσωμεν αὐτενεργὸν καὶ αὐτόθυμον δράσιν τῆς βαθμηδὸν ἀφυπνιζο-

ἕνης διανοίας τῶν νηπίων. Ἐὰν κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο προβαίνωμεν εἰς τὰς τάξεις προσθέτουσαι καθ' ὅλους τοὺς κλάδους καὶ κατάλληλα μέσα διδασκαλίας, ἐφαρμογὰς τῶν διδασκαλιῶν ἐν τῇ φύσει κατὰ τοὺς περιπάτους καὶ τὰς ἐκδρομὰς, θέλωμεν φυγαδεύσει διὰ παντός ἀπὸ τῶν σχολείων ἡμῶν τὸν ψιττακισμὸν, τὴν τυπικότητα καὶ τὴν σχολαστικότητα.

Ἄλλ' ἡ μονομερὴς ἀνάπτυξις τῆς διανοίας δὲν μορφώνει τὸν ἄνθρωπον. Ἡ καρδιά πρέπει νὰ καλλιεργηθῆται παραλλήλως, διὰ τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως καὶ τοῦ πλησίον, διὰ περιβάλλεως κατοικιδίων ζώων καὶ ἀνθῶν κατ' ἀρχὰς καὶ βραδύτερον ἐνδεῶν καὶ ἀσθενῶν· εἰς ὠριμότεραν δὲ μόνον ἡλικίαν δι' ἐπαγωγῆς καὶ ἐνθουσιώδους θρησκευτικῆς διδασκαλίας, διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, καλλιεργουμένης διὰ τελεσφόρου καὶ ὅσον ἐνεστι τελείας διδασκαλίας τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ πάσης καλλιθερίας.

Τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην τῆς διανοίας καὶ τῶν αἰσθημάτων πρέπει νὰ συμπληροῖ ἡ μὲν ὀφθαλμῶν τῆς θελήσεως δι' ἔξω δραστηρίου καὶ φιλοπόνου βίου, διὰ τῆς ἐκπληρώσεως παντοίων καθηκόντων, διὰ τῆς πειθαρχίας, τῆς τάξεως, τῆς ἀκριβείας. Ἰδίως δὲ διὰ τῆς αὐτοθύμου παραγωγῆς αὐτοτελῶν ἐργασιῶν, ἀναλόγων ἐκάστοτε πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ παράγοντος αὐτὰ καὶ διὰ δράσεως ὑπευθύνου.

Ὅθεν ἀναπτύσσει τὴν θέλησιν ὅσον ἡ συναισθησις τῆς εὐθύνης.

Διὰ τῆς ἐναρμονίου ταύτης ἀναπτύξεως τῶν τριῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς μορφοῦται καὶ τελειοποιεῖται ὁ χαρακτήρ καὶ παρασκευάζεται ἀληθῶς πεπολιτισμένοι καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι.

Ὅτω τελειοποιουμένη ἡ Ἑλληνίς ὡς ἄνθρωπος πρέπει συγχρόνως νὰ παρασκευάζεται ὡς γυνὴ διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰς οἰκιακὰς τῆς ἐργασίας καὶ τὴν κατὰ ταῦτας δεξιότητα καὶ τελειότητα αὐτῆς. Πρέπει εἰδικῶς νὰ προετοιμάζεται διὰ τὴν περίθαλψιν καὶ ἀνατροφὴν τῶν μετέπειτα τέκνων τῆς. Ἐν γένει δὲ ν' ἀνυψωθῇ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας τῆς καθ' ὅλους τοὺς κλάδους καὶ ἐν πλήρει τῇ συναισθησί τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἐντολῆς.

Αὕτη εἶνε ἡ ἀληθὴς καὶ εὐεργετικὴ χειραφέτησις τῆς ἐναρέτου γυναικός, οἰκοδοσούσης, συζύγου καὶ μητρός!

Ὡς Ἑλληνίς τέλος ἡ κόρη ἀρχῆθεν πρέπει νὰ ὀδηγηθῆται εἰς τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδος, ἐμπνεομένη διὰ τῶν καλλωνῶν τῆς φύσεως, ὅσον καὶ διὰ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἱστορίας τῶν προγόνων ἡμῶν. Ταύτην ὅμως πρέπει νὰ συμπληροῖ διὰ τῆς συχνῆς ἐπισκέψεως τῶν Μουσείων καὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Δι' ὅλων τούτων πρέπει νὰ διεγερθῇ ἐνθουσιασμός διαρκής, συνεπεία τοῦ ὁποῦ θὰ ἀγαπᾷ πᾶν ὅτι ἑλληνικόν, θὰ λογίζεται εὐτυχίης, διότι εἶνε Ἑλληνίς, ἀνυπομονοῦσα νὰ κατασταθῇ χρήσιμος εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτῆς Πατρίδα.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας εὐχομαι νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ δυνάμενοι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ προγράμματος τῶν Παρθενγωγείων, ὅπως παρέχωσι ταῦτα ἐν τῷ μέλλοντι ἀγωγὴν συμφωνότεραν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενεῖα καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν στερεῶν θεμελιῶν ἐξαρτᾷται ἡ στερεότης παντός οἰκοδομήματος, εὐχομαι πρωτίστως, ὅπως πολλαπλασιασθῶσιν καὶ διαδοθῶσιν ὅσον τάχιστα παρ' ἡμῖν τὰ λαϊκὰ Νηπιαγωγεία, ὅστε ἕκαστος δήμος τῆς Πατρίδος ἡμῶν νὰ ἔχη τοιαῦτα ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν αὐτοῦ. Ἐῖθε νὰ διαδοθῶσιν ταῦτα καὶ εἰς τὴν δούλην Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἐν γένει, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Καὶ τρίτην εὐχὴν ἐκφράζω ὡς βάσιν τῶν εὐκαίων μεταρρυθμίσεων, τὴν ταχεῖαν εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος τῆς Ἑργασίας εἰς τὰ δημοτικὰ ἡμῶν σχολεῖα πρὸς μὲν αὐτῶν ἀλλήλων μητέρων τοῦ λαοῦ.

Ζήσωμεν ὑπὲρ τῶν τέκνων ἡμῶν!

Ὁ λόγος τῆς δος Καλλιπέρου

Μετὰ τὴν κ. Λασκαρίδου ὀμίλησεν ἡ δος Σεβ. Καλλιπέρου ὡς ἐξῆς περίπου καταδείξατο πολλὰς ἐλλείψεις τῶν δημοτικῶν σχολείων:

Σιβιστὴ ὀμιλία

Ἀφοῦ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν ἐντολοδόχον τριῶν συλλόγων ἐπιτροπέαν, τὴν δούσαν ἡμῖν τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀνταλλάξωμεν σκέψεις τινὰς περὶ τῆς παρ' ὑμῖν γυναικείας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσω ἄμα καὶ τὴν λύπην μου, διότι δὲν ἐκλήθημεν εἰς τοιοῦτον ἔργον ὑπὸ τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς.

Ἰατρικὰ συνέδρια ἐπανηληγμένα ἔλαβον χώραν παρ' ἡμῖν ἄνευ προσκλήσεως τοιαύτης· ἀλλ' οἱ ἱατροὶ ἔχουσι τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην πρόεδρον τοῦ συνεδρίου αὐτῶν, καὶ δὲν ἔχουσι χρεῖαν ἀνωτέρας ἀρχῆς, ἵνα ἐπικυρώσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, διότι οἱ ἱατροὶ εἶνε καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν.

Ἡ ἐθνικὴ ὅμως ἐκπαιδεύσις ἔχει συγκεκριμένον πρόεδρον καὶ ὀρισμένον ὑπὸ τῆς πολιτείας.

Ἐὰν εἶχομεν κληθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Συνεδρίου ἦθελον εἶσθαι λυσιτελέστερα. Καὶ τὰ θέματα ἦθελον ὀρισθῆ πλείονα καὶ ἀκριβέστερα, καὶ ἡμεῖς μᾶλλον ἀθροῖοι προσερχόμενοι, ἦθελομεν δυναθῆ νὰ ἀπαντήσωμεν ἐλευθερώτερον καὶ νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἐκ τῆς πείρας σκέψεις καὶ κρίσεις ἡμῶν ἀδεδέστερον ἀποτεινόμενοι πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀμέσως ἐντεταλμένους τὴν παραγωγὴν τῆς Ἑθνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τότε τὰ χρήζοντα μελέτης ζητήματα μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως ἦθελον συζητηθῆ ὑπ' ἐκείνων, ὅσοι τὴν ἐθνικὴν ἀγωγὴν ὀρίσαντες μέλημα τοῦ βίου τῶν, παρεσκευάσαν ἐαυτοὺς εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτῆς ἐπαξίως.

Νῦν ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ὀλίγας μόνον σκέψεις μου καὶ συντόμως θέλω ἐκφράσει, διότι οὔτε ὁ χρόνος ὁ ὀριζόμενος ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτρέπει ἄλλως, ἀλλ' οὔτε ὁ τόπος.

Ἡ δος Καλλιπέρου ἐξετάζει κατόπιν τὰ θέματα ἐπὶ τῶν ὁποῦ πρέπει τὸ τμήμα νὰ διατυπώσῃ εὐχὰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν γυναικείαν ἐκπαιδεύσιν καὶ ὑποδεικνύει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν τὸ μάθημα τὸ ἀναγραφόμενον ἐν ταῖς προγράμμασιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰερά» εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ἐκ-

πληρωτικόν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἱεροῦ μαθήματος, διότι εἶναι ἐν μέρει μὲν περιληπτικωτάτη καὶ ἄνευ πολλῆς ἐννοίας ἢ ἱστορίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, ἐν μέρει δὲ ἀτελεστάτη καὶ πενυχροτάτη ἢ διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς κατηχήσεως· συνιστᾷ δὲ ὅπως, ἵνα ἢ τὸ μάθημα τοῦτο οἶον τὸ ὄνομά του ἱερὸν καὶ ἵνα ἐκπληροῦ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ νὰ ὀρισθῇ δι' αὐτὸ πρωτίστως ἢ βαθεῖα κατανόησις καὶ ἐκμάθησις πάντων τῶν ρημάτων, δι' ὧν τελοῦνται πᾶσι τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν αἱ ἱεροτελεσταί.

Ἐφιστᾷ κατόπιν τὴν προσοχὴν τῶν μελῶν ὡς πρὸς τὴν ἐθνικότητα καὶ υποδεικνύει ὅτι δέον νὰ ληφθῇ μεζύων φροντίς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, φρονούσα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἰδέα ἰσχυρά, ὑγιής, εὐγενής, σήμερον εἶναι διὰ τὰς μαθητευομένας νεκρὸν γράμμα ὡς εἶναι καὶ διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν.

Ὑποδεικνύει κατόπιν ἡ Δίς Καλλιπέρη ὅτι εἶναι ἀπραίτητον νὰ προστεθῶσι, εἰς τὸ πρόγραμμα μαθήματα πρακτικά, σχέσιν ἄμεσον ἔχοντα πρὸς τὸν ὕλικόν βίον, ἵνα καὶ πρακτικῶς γίνωνται αἱ γυναικες παρ' ἡμῖν, αἱ διὰ τῆς μέγχι τοῦδε παρεχομένης ἐκπαιδεύσεως κουφότητα μᾶλλον συσσωρεύουσαι.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ θέματος ὕπερ ἐτέθη ἐν τῷ κανονισμῷ, δηλαδὴ ὡς πρὸς τὰς παρθεναγωγείας παρέχουσιν ἀγωγὴν σύμφωνον πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἢ δις Καλλιπέρη προέβαλε τὰ ἑξῆς: Τὰ κατὰ πρόγραμμα θὰ ἀποθῶσι μάταια, ἂν δὲ ληφθῶσιν ἄλλα τινὰ μέτρα, δηλαδὴ ἢ διδασκαλίαν τῆς σπυροτροφικῆς, τῆς μελισσοκομίας, τῆς κηπουρικῆς, τῆς λαχανοκομίας, τῆς ὀρνιθοτροφίας καὶ τῆς γαλακτοκομίας.

Ἡ Δίς Καλλιπέρη ὑπεστήριξε κατόπιν ὅτι οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ ἀπέλθωσιν ἀπὸ τῶν παρθεναγωγείων καὶ νὰ ἀπέχωσιν ὀλοσχερῶς τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς, εἴτε ὡς καθηγηταὶ εἴτε ὡς σύμβουλοι, εἴτε ὡς ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαί, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὡς ἐξεταστικὰ μάλιστα ἐπιτροπαί, διότι μετ' οὐ πολὺ θὰ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἱκανὸν τὸν ἀριθμὸν γυναικῆς ἐπιστήμονας· καὶ ἀπέδωκε κατὰ 99 0]0 τὴν ἡκίστα ἀνηρᾶν σημερινὴν κοινωνικὴν κατάστασιν εἰς τὴν ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ ἀνάμιξιν τῶν ἀνδρῶν.

Ἐν τέλει ἀφοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς συντάξεως τῶν διδασκαλισῶν, περὶ ἧς φρονεῖ ὅτι 15 ἔτη ὑπηρεσίας εἶνε ἀρκετὰ πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ δικιωμάτος τῆς συντάξεως, κατέληξεν ὡς ἑξῆς: Ἐν σχολείοις θηλέων, μὲ θρησκείαν, μὲ ἑλληνικὴν ἰδέαν καὶ πρακτικὴν μάθησιν, ἐν σχολείοις καθαρῶς ἀπὸ τῆς ἀναμίξεως τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῆς γυναικὸς, θὰ ἀναπτυχθῇ γυναικεῖος πληθυσμὸς ἐφωδι-ασμένος μὲ σεμνότητα, μὲ συστηματικὴν παιδείαν καὶ μὲ λογικὴν, ἀποκορῶν τὰς ἀτασθαλίαις τῆς ἡμιμαθείας καὶ ἀδικίας. Ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἠθικὴ, ἰσχυραὶ θὰ ἀναχαιτήσωσιν τὸν ἐκτροχιασμὸν, σεβόμεναι τὴν παιδείαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν τιμὴν. Οὗτος εἶνε ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ.

Αἱ εὐχαὶ τοῦ τμήματος

Μετὰ ταῦτα ἐγένετο συζήτησις ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῶν εἰση-

γητῶν προταθέντων θεμάτων, μεθ' ὃ διετυπώθησαν αἱ εὐχαί.

Α') Ἡ παρὰδοχὴ τῶν νηπιαγωγείων ὡς ἀρχῆς πάσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ ὑποστήριξις ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Δήμων τῆς ὑπὲρ τῶν νηπιαγωγείων ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας μέχρις οὗ κατορθωθῇ νὰ γίνωνται ταῦτα δημόσια.

Β') Ἡ διὰ νόμου ἀνγκυραστικὴ φοιτησις τῶν κορασιῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὁ καταρτισμὸς συναδελφότητος τῶν παρ' ἡμῖν δημοτικῶν σχολείων καὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Παρθεναγωγείῳ τῶν Κοινοτήτων, ὅπως αὐταὶ παρέχωσι δωρεὰν τὰ ἀπαιτούμενα ὕλικά μέσα εἰς τὰ λόγφ ἑνδεΐας κωλυόμενα νὰ προσέρχωνται κοράσια.

Γ') Νὰ διαρρυθμισθῇ δὲ καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν δημοτικῶν σχολείων ὥστε τὰ ἀποτελέσματα τούτου νὰ καθίστῶσι τὰ σχολεῖα ἀγαπητὰ εἰς τοὺς ἀντιφερομένους γονεῖς.

Ἐν τῇ μεταρρυθμίσει τοῦ προγράμματος τῶν δημοτικῶν σχολείων ν' αὐξήθωσιν αἱ ὥραι τῆς χειροτεχνίας, νὰ λάβωσι δὲ αὐταὶ πρακτικώτερον χαρακτήρα διὰ τὰς μετέπειτα οἰκοδοσοῖνας καὶ μητέρας.

Δ') Νὰ πολλαπλασιασθοῦν τὰ ἐξετάζιμα παρθεναγωγεία εἰς τὰ ὅποια νὰ παρέχεται θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ διδασκαλίαν πάντων τῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον τῆς γυναικὸς, κατὰ τόπους ἀπαιτουμένων, ἰδίως πρὸς μέρφωσιν τοῦ λαοῦ παρασκευαζομένων συνάμα διὰ τὰς μετέπειτα ἐπαγγελματικὰς σχολάς.

— Αἱ συζητήσεις.

Μετ' αὐτὴν ὁ εἰσηγητὴς κ. Κουρτίδης θέτει τὸ πρῶτον πρὸς συζήτησιν θέμα, τὸ ὅποσον εἶνε τὸ περὶ ἰδρύσεως δημοσίων νηπιαγωγείων. Τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. Διαμαντόπουλος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ κ. Καλλιπέρη Κεχαγιᾶ, ἧτις φρονεῖ ὅτι τὰ νηπιαγωγεία δέον ν' ἀφεθῶσιν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, καὶ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Φέρει παράδειγμα νηπιαγωγοῦ τινος τῆς Βοστώνης, ἧτις ἴδρυσε ὑπὲρ τὰ πενήκοντα τοιαῦτα νηπιαγωγεία, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἄριστα. Τοῦτο ἐξηνάγκασε τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν νὰ συστήσῃ τοιαῦτα.

.....

Μετὰ τὰς συζητήσεις τὰς συνεκισθείας καὶ τὴν Παρασκευὴν τὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τὰς κυρίας τοῦ Συνεδρίου ἀπηύθυνεν ἡ κ. Καλλιπέρη Κεχαγιᾶ, ἐπόπτρια τοῦ Ἀρσακείου Παρθεναγωγείου καὶ παιδαγωγὸς μεγάλης μορφώσεως καὶ ζήλου, ἀγωνισθεῖσα ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς μετὰ τῆς κυρίας Λασκαρίδου, εἰς ἴδιον ὅμως δράσασα κύκλον, κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔπου καὶ ὑπῆρξεν ἡ διοργανώτρια τοῦ Ζαππεῖου Παρθεναγωγείου.

Ὁ λόγος τῆς κ. Κεχαγιᾶ

Ἀναγκάζομαι ν' ἀτενίσω πρὸς τὰ ὀπίσω, διότι αἰσθάνομαι, ὅτι μᾶς περιβάλλουν ἀοράτως αἱ ψυχὰὶ ἐκεῖναι, αἱ ὅποια προπαρασκευάσαν τὸ ἔδαφος τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος· αἱ ψυχὰὶ τῶν σκαπανέων τῆς πρώτης διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὰς γυναικας. Δὲν ἦσαν πα-

ρεσκευασμένοι ἐκεῖναι διὰ τῶν ὑψηλῶν θεωριῶν τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐντούτοις συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς πατρίδος.

Ἐθέρμαινε καὶ ἐνεθουσίαζε τὰς καρδίας αὐτῶν ὁ ἔρωσ πρὸς τὴν πατρίδα, ὁ πόθος τῆς παιδείας, ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ ὅλον ἔργον. Θαῦμα εἶναι τὸ ἔργον, τὸ ὅποσον ὑπ' αὐτῶν ἐτελέσθη καὶ ἐνῶ ἡ πατρίς ἀπονέμει παράσημα εἰς τοὺς ἄνδρας διὰ τὰς ἰδικαιτέρας τῶν ἐκδουλεύσεως πρὸς τὴν πατρίδα, οὐδεμία μέχρι σήμερον ἐλήφθη φροντίς, ὅπως τηρηθῇ ἡ μνήμη ἐκεῖνων δι' ὧν παρσκευάσθη τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἰστάμεθα σήμερον ὑπὸ τὴν ἔσποψιν τῆς παιδείας. Δὲν ζητοῦμεν παράσημα ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τούτων ἐργατίδων τῆς ἐθνικῆς προόδου, ἀλλὰ τὴν εὐχὴν τῆς πατρίδος. Προτείνω λοιπὸν καὶ παρακαλῶ τὰς κυρίας ὅπως συντελέσουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προτάσεως ταύτης.

Προτείνω χάριν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ὀφειλομένης τιμῆς πρὸς τὴν εὐγενῆ ταύτην μερίδα τῆς πρώτης διαδόσεως τῆς γυναικείας ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως ἀνὰ τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἀνατολὴν νὰ ἰδρυθῇ μνημεῖον ἴδιον, σεμνὸν καὶ ἀπέριτον, μὲ τὴν ἐξῆς ἱκανοποιητικὴν ἐπιγραφὴν: «ἡ πατρίς τιμῶσα καὶ εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὰς ἀφανεῖς καὶ εὐγενεῖς ἐργατίδας τῆς ἐθνικῆς προόδου». (Χειροκροτήματα παρατεταμένα).

Ὅταν ἡ Ἑλληνὶς κατέχεται ὑπὸ αἰσθημάτων ἱερῶν, δὲν ἔχει ἀνάγκη πολλῶν θεωριῶν καὶ λεπτεπιλέπτων κανόνων. Εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι πρώτην φορὰν λαμβάνομεν μέρος εἰς συνέδριον σκοποῦν νὰ ἐκφράσῃ εὐχὰς περὶ τῆς γυναικείας παιδεύσεως. Μέχρι τοῦδε πάντα τὰ προγράμματα ἄνδρες τὰ συνέτασσον, οὐδέποτε δὲ παρεκλήθη γυνὴ νὰ συνεισφέρῃ τὰ φῶτά της, ἧτις μόνη δύναται νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὰς βαθυτέρας ἀνάγκας τῆς ὀρθῆς παιδεύσεως τῆς γυναικὸς.

Πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς διοργανώσαντας τὸ Ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον διότι μᾶς ἔδωκαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακαθίσωμεν καὶ συζητήσωμεν ἐπισήμως καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀρχῶν περὶ παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν βελτίωσιν τῆς γυναικείας παιδεύσεως. Εὐχομαι δὲ αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ πόθοι ἡμῶν νὰ πραγματοποιηθῶσι.

Χαίρω διότι εὐρίσκομαι ἐν τῇ κηθούσῃ ταύτῃ, ἔνθα συνεκεντρώθησαν ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ὡραῖα καὶ εὐθελῆ ἄνθη. Σὺς συμπεριλαμβάνω ἐν τῇ καρδίᾳ ὅλας καὶ σὺς ἀσπάζομαι θερμῶς. Σεῖς εἰσθε τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης μου καὶ σεῖς θὰ εἰσθε τὸ προσφιλέσ ἀντικείμενον τῆς στοργῆς μου μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς μου.

Ἴτε λοιπὸν ἀποστολεῖς τῶν ἰδεῶν αὐτῶν καὶ φέρετε μεθ' ὑμῶν τὸν ἀδελφικὸν ἡμῶν ἀσπασμὸν. (Χειροκροτήματα).

Ἡ κ. Φλωρεντία Φοιντουκλῆ ἀπήγγειλε κατόπιν τὸ ἀκόλουθον ποίημα συγκινήσασα μέχρι δακρύων τὸ ἀκροατήριον.

Σ' ἐκεῖνους τοὺς χρυσοὺς καιροὺς ποῦ ἤμουνα παιδάκι, Σὰν ἐνοιώθα μέσ' στήν καρδίᾳ τὸν παιδικήσιο πόνο, Ἐτρεχα στὴ μητέρα μου νὰ πάρω ἓνα φιλάκι, Κι' εὐθὺς ὁ πόνος ἔπαυε μὲ τὸ φιλάκι μόνο.

Ὅταν ἀρρώστια μ' ἔδερνε, ἢ πυρετὸς ἢ ζάλη, Ἐτρεχα στῆς μητέρας μου τὴν τρυφερὴ ἀγκυλιὰ Καὶ ὅλα ἐκεῖ μοῦ πέροναν, καὶ τραγουδοῦσα πάλι

Σὰν τὰ μικρὰ πουλιά, Σὰν ἔβλεπα στὸν οὐρανὸ τ' ἀστέρικ, τὸ φεγγάρι, Στὸν κάμπο χίλια λούλουδα, ψαράκια στὸ νερό, Ἐτρεχα στὴ μητέρα μου, κοντὰ της νὰ μὲ πάρῃ Καὶ νὰ μοῦ πῆ πῶς ἔγειναν αὐτά, σὲ ποῖον καιρὸ.

Κι' ἐκεῖνη, ἀφοῦ μ' ἀγκάλιαζε, μὲ τὸ γλυκὸ της στόμα, Μοῦ τὰ ἐξηγοῦσε ὅλ' αὐτὰ μὲ θεία ὑπομονή, Κι' ἐνῶ μοῦ τὰ ἐξηγοῦσε αὐτή, γὼ τὴν ρωτοῦσα ἀκόμα, Καὶ κούρασι δὲν ἐνοιῶθε τῆς μάννας ἢ φωνή.

Ἄν ἔβλεπα τριγύρω μου θηρία ἀγριεμμένα Ἡ πυρκαϊὰ ἢ θάλασσα μὲ κύμα φοβερό, Ἐτρεχα στὴ μητέρα μου. Κοντὰ της πεῖθ' κανένα Στὸ κόσμῳ δὲν θὰ τρώμαζα στοιχεῖο τρομερό Ἐτρεχούσα παντοδύναμη πῶς ἦταν ἡ μητέρα, Πῶς τίποτε δὲν ἦτανε ποῦ αὐτὴ νὰ μὴν τὸ ξέρῃ. Ἐνομίζα πῶς ἦτανε καὶ ἡ ὠραιοτέρα

Σ' ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη. Σὰν ἔχασα τοὺς παιδικοὺς κι' εὐτυχημένους χρόνους, Τὴν παιδικήσιν μου χαρὰ, τὸν πρῶτο θησαυρὸ, Σὰν ἐνοιῶσα μέσ' στήν καρδίᾳ καὶ περὶ μεγάλους πόνους,

Πάλι στὴ μάννα μου ἔτρεξα παραγορῶν νὰ βρῶ. Σὰν βρέθηκα σὲ ταρχαχί, σὲ πλάνη, ἀμφιβολία, Ἄν ἦλθε κάποτε στιγμή ποῦ νὰ αἰσθανθῶ δειλὴ, Πάλι στὴ μάννα μου ἔτρεξα γιὰ νὰ ῥω προστάσια Νὰ πάρω συμβουλή.

Ἄν φίλους φέρνῃ ἢ μοῖρὰ μας στὸν κόσμῳ ν' ἀποκοῦμε, Μὰ φίλο σὰν τὴ μάννα μας δὲν ἔχομε στὴ γῆ. Ἄπ' τὴ στιγμή ποῦ μᾶς γενεῖς ὡς ποῦ νὰ χωρισθῶμε Ἀὐτὴ μᾶς χύνει βάλσαμο στὴν κάθε μας πληγή. Ἄς τὴν ὀπλίζωμε λοιπὸν μὲ δύναμι μεγάλῃ

Κι' ἀτέλειωτη ἀντοχή, Ἄς τῆς στολίζωμε λαμπρὰ μὲ τὰ οὐράνια κάλλη Τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχὴ. Ἄν θέλῃ ἄνδρας γίγαντας ἢ λατρευτὴ πατρίδα, Μὰ ἀπὸ μητέρας ἔχομε ἀνάγκη περὶ πολλή.

Αὐτὲς γεννοῦν τοὺς ἥρωας, αὐτὲς εἶν' ἡ ἐλπίδα, Τοῦ κόσμου ἢ στολή. Τὰ τρυφερὰ κορίτσια μας κουκλίτσες δὲν θὰ μείνουν Ἐχει ὁ καιρὸς πτερὰ.

Ἄς τὰ μορφώνωμε καλὰ, γιὰτί κ' αὐτὰ θὰ γείνουν Μητέρες μιὰ φορὰ.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟΝ

Ὅσον καὶ ἂν διαφέρουν αἱ δοξασίαι, αἱ ἀρχαί, αἱ παραδόσεις τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ δογμάτων, τὸ Πάσχα μολακαῦτα ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα εἰς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς, ἐξίσου εἶνε συγκινητικὸν δι' ὅλους. Ἡ ἰορτὴ αὐτὴ ἐξεγείρει, διαθέτει, ὑπενθυμίζει τὰ ἠθικὰ χρέη ἀπαλύνει ἐν ἐνὶ λόγῳ τὴν καρδίαν. Ἡ ἀνάμνησις τῶν γεγονότων τῆς μεγάλης χρεωλυσίας τῆς ἀνθρωπότητος συγκλονίζει αὐτὴν περισσότερον.

Τὰ παιδία τῆς Δύσεως, ὅπως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, τὴν περιμένουν μετὰ χάρες μεγάλης· καὶ διὰ τὴν συγκρούσουσαν τὰ κόκκινα αὐγά, καὶ διότι εἶνε αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς ἀναπαύσεως τῶν μετὰ τοὺς δρυμεῖς τοῦ χειμῶνος τῆς ἐργασίας τῶν μῆνας. Οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀκροσφαλοὺς ὑγείας μὲ τὴν ἐλπίδα βελτιώσεως. Ἡ σφιγῶσα νεολαία διότι φέρει τὰς πολλὰς ἐκδρομὰς, συμπίπτουσα ἀκριβῶς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξυπνᾷ καὶ ἡ φύσις, καὶ ἐξωραίζεται, καὶ στολίζει τοὺς τάπητάς τῆς, προσκαλοῦσα τὰ τέκνα τῆς ἐπ' αὐτῶν.

Εἰς τὸ Μόναχον δὲ περισσότερο τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν πόλεων φαίνεται ἡ προσέγγισις τῆς ἑορτῆς ταύτης· σχεδὸν ὅπως καὶ εἰς τὰς ὑπὸ Ὀρθοδόξου λαοῦ κατοικουμέναι πόλεις.

Κατὰ τὰ τρία τέταρτα ὁ πληθυσμὸς τοῦ μέρους ἀποτελούμενος ὑπὸ καθολικῶν, καὶ ἄνακτοῦ Καθολικισμοῦ, αὐστηροί, αὐστηρότατοι εἰς τήρησιν ὄχι μόνον δοξασίων, ἀλλὰ καὶ τοῦ μᾶλλον ἐπουσιώδους ἐθίμου, ἀπὸ τῆν ἀρχὴν τῆς Μεγάλης ἐβδομάδος μεταβάλλει ὄψιν ἢ ἀγορά· τὰ νηστεύσιμα εἰς ὅλα τὰ εἶδη καταλαμβάνουν τὴν θέσιν τῶν αἰ προετοιμασίαι τῶν καταστημάτων, ἡ ζωνηρότερα τοῦ ἐμπορίου κίνησις, διότι συνειθίζουσιν νὰ δίδουν δῶρα, ὅπως καὶ τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ὄχι καὶ πρὸς φιλικὰ πρόσωπα· τὰ ἀνώτερα μόνον τῆς οἰκογενείας μέλη πρὸς τὰ κατώτερα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκκλησίας ἀπερίγρα-

πτος ὁ συνορισμὸς ὄλων τῶν ἡμερῶν. Εἰς ὅλα τὰ μέρη, πού ὑπάρχει Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἐκτὸς τῶν συνήθων προτρεπτικῶν ὀμιλιῶν τῆς Κυριακῆς ἢ ἑορτασίου ἡμέρας, καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα ἐμφωνεῖται μίξις τοῦ εἶδους τούτου ὀμιλία, ἡ δὴ εἰς δύο διαφόρους γλώσσας, ἂν ὄλοι δὲν ἐννοοῦν τὴν ὀμιλουμένην εἰς τὸν τόπον. Εἰς τὸ Μόναχον ὑπάρχουν ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐμφωνοῦνται τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν τοῦ Σωτῆρος τρεῖς καὶ ἡμέραν, Γερμανιστὶ πάντοτε καὶ τὰς τρεῖς δὲ φορὰς ἂν ἐδοκίμαζέ τις νὰ ῥίψη μῆλον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ἐπιπτε κατὰ γῆς. Εἰς τὸν ἀκούσθητι τρεῖς ἡμέρας δίδεται ἡ παντελής ἄφραξις ἀμαρτιῶν. Βέβαια τοῦ μέρους τούτου εἶνε ἡ ἰτέα· ὄχι ὅμως ἡ ἰτέα τῶν νεκροταφείων, ἢ ἐπιλεγομένη κλίτουςα, ἀλλὰ τὰ βελοῦδινα ἐκείνα ἄνθη τῆς ἀγριᾶς· ὅπως εἰς τὴν Γαλλιαν δίδουν πύξον, εἰς τὴν Ἑλβετιαν πτέριν, εἰς τὴν Ἰταλιαν ἐλαίαν· ἀναλόγως τοῦ κλίματος ἐκαστον μέρους· ὅτι ἔχῃ ἐν ἀφθονίᾳ. Τὸ Μόναχον φέρει μέγαν σεβασμὸν πρὸς τὸ σύμβολον τοῦτο τῆς νίκης.

Καὶ τὰ τέκνα δωροῦσι δέσμας τούτων πρὸς τοὺς γονεῖς· καὶ ὁ μνηστὴρ πρὸς τὴν μνηστήρα, καὶ εἰς τὰ φέρει καὶ τοὺς τάφους τῶν τυχόντων νεκρῶν κατὰ τὴν Μεγάλην ἢ τὴν Διακαινίσμιον ἐβδομάδα κατατίθενται στέφανοι ἐξ αὐτῶν. Τὰ χρωματισμένα αὐγά φαίνονται εἰς τὰ καταστήματα ἀπὸ τῆν πρώτην ἐβδομάδα τῆς Τεσσαρκοστῆς, τὰ κόκκινα ὅμως τοῦ Πάσχα κατ' ἀρχαίαν Γερ-

Χάθηκε ἀμέσως ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τὸ ὅποιο πηγαινοήρχονταν καὶ φώναζε καὶ πουλοῦσε καὶ ἀγόραζε. Ἐπειτα λίγο, λίγο ἡ πλατεῖα ἀδειασε καὶ ἡ καμπάνη χτυπήσανε μεσημέρι, ἐκεῖνοι ποὺ κάθονταν πολὺ μακριὰ σκορπίστηκαν στὰ ξενοδοχεῖα.

Στοῦ Ζουρντέν, ἡ μεγάλη σάλλα ἦταν γεμάτη κόσμος, ὅπως ἡ αὐτὴ γεμάτη ἀπὸ ἀμάξια ὄλων τῶν εἰδῶν, ἀμαξάκια, ἀμάξια, κάρρα μὲ καθίσματα ὅλα ἀνακατωμένα καὶ καταλασπωμένα. Ὅλη ἡ ἀριστοκρατία ἔφραζε ἐκεῖ. Τὰ πιάτα ἀδιάζαν ἀδιάκοπα καθὼς καὶ τὰ ποτήρια καὶ καθέναν διηγούτανε τίς ἀγορὲς καὶ τὴν πούλησιν ποῦ ἔκανε. Ζητούσανε νέα γιὰ τὴν ἐσοδεία τῆς χρονιᾶς ἐκεῖνης καὶ φλυαροῦσα εὐ μὲ μεγάλη διάθεση.

Ξαφνικὰ ἀκούστηκε χτύπημα ταμπούρου, μέσα στὴν αὐτὴ μπροστά στὸ σπίτι. Ὅλος ὁ κόσμος ἀμέσως σηκώθηκε ἐκτὸς ἀπὸ μερικὸς ἀδιάφορους καὶ τρέξανε στὴ πόρτα στὰ παράθυρα, μὲ τὸ στόμα ἀκόμη γεμάτο καὶ μὲ τὴν πετσέτα στὸ χέρι.

Ἄμυ τέλειωσε ὁ κρότος τοῦ ταμπούρου, ὁ τελάλης ἄρχισε νὰ λέγῃ μὲ δυνατὴ φωνή

Κάνω γνωστὸ στὸς κατοίκους τῆς Goderville, καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ποὺ ἦτανε στὴν ἀγορά, πῶς σήμερον τὸ πρωὶ χάθηκε στὸ δρόμο τῆς Beueville ἀπὸ τίς ἐννιά ὡς τίς δέκα, ἕνα πορτοφόλι ἀπὸ μαῦρο πετσὶ, μὲ πεντακάσες δραχμὲς καὶ μὲ χαρτιὰ ἄξια.

Σὰς παρκαλιῶ ἀν τὸ ἧρε κανεῖς νὰ τὸ φέρῃ στὴ δημαρχία, ἢ στὸν κύρ Εὐτύχιου Οὐμπρέα καὶ θὰ λάβῃ ἀμοιβὴν σὰν ἄντα φραγμὲς. Μόλις ἔπαψε ὁ κήρυκας καὶ ἄεσως ἄρχισαν νὰ κάνουνε διάφορες σκέψεις ἀν ὁ κύρ Οὐμπρέα θὰ ἐρῇ τὰ λεπτὰ του ἢ ὄχι. Καὶ τὸ γεῦμα τέλειωσε. Ἐπῆν ὁ τὸν κερῆν ὅταν ἕνας χωροφύλακας παρουσιάστηκε στὴν πόρτα καὶ εἶπε :

— Ὁ κύρ Ὁξέρωνας ἀπὸ τὴν Breaute εἶνε ἐδῶ ;

Ὁ κύρ Ὁξέρωνας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ τραπέζιου ποὺ καθότανε εἶπε :

— Ἐδῶ εἶμαι.

Ὁ χωροφύλακας ἐπανέλαβε :

— Κύρ Ὁξέρωνας ἔχεις τὴν καλοσύνην νὰ μ' ἀκολουθήσας στὴν

μαρτυριὰν παρὰδοσιν πρέπει νὰ βαρῶσιν ἡμέραν Πέμπτῃν τῆς ἐβδομάδος, καθὼ ἡμέραν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν τοῦ κεραυνοῦ Donar, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε, καὶ τοῦ ὁποίου ἱερὸν εἶνε τὸ κόκκινον χρῶμα, καὶ ὁπότεν ἔχει καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡβραϊκῆς τῶν ἐνδρυθῶν κύων διατείνεται ἡ παρὰδοσις.

Παρὰδοξος σύμπτωσης, ἂν ὄχι ταυτότης ἰδεῶν καὶ παρὰδοσεων. Οἱ Ὀρθόδοξοι πληθυσμοὶ ἐκ πατροπαράδοτου συνηθείας βάρουν τὰ αὐγά τοῦ Πάσχα τὴν Μεγάλην Πέμπτῃν. Εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν μάλιστα ὠρισμένη ἡμέρα τῆς βαφῆς τῶν εἶνε ἡ Μεγάλη Πέμπτῃ, θεωρούμενον τοῦτο ὡς τύπος θρησκευτικός. Ἀπὸ τὰ αὐγά αὐτὰ τὰ βαφέντα διὰ τὸ Πάσχα ἐκάστη μήτηρ οἰκογενείας εἰς τὸ Μόναχον θὰ βάλῃ εἰς ἐν πανεράκι τόσα ὄσα μέλη ἔχει εἰς τὴν οἰκογένειάν τῆς, ἄλλας καὶ πεπερεῖ εἰς ἰδιαιτέρας χάρτινα σακιδία, τεμάχια χοιρομηρίου, ῥάφρον, ὄχι τὰ συνήθη ῥεπανάκια, καὶ ἐν εἰδὸς τσουρευιῶν, ὄχι τοῦ αὐτοῦ σχήματος, στρογγύλα ὡς ψωμάκια· ἢ pinza τοῦ Πάσχα μᾶλλον τῆς Ἰταλικῆς, διότι ἔχουν σακιδία κορινθιακὴν ὅπως καὶ ἐκεῖνη, καὶ τὸ πανεράκι αὐτὸ πηγαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα πρῶτῃ, τὸ ὅποισιν εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς, καὶ ραντίζει δι' ἁγίασμα· εἰς τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα παρτίθεται, καὶ ἕκαστον μέλος τρώγει τὸ ἀνκλογεῖν εἰς αὐτὸ μέρος. Εἶνε τι ἀρκετὰ κεινοφανές ἢ ἀδιάκοπος αὐτὴ ἔκθεσις τῶν κανιστρῶν ἀπὸ τῆς πέμπτης πρωΐνῃς μέχρι τῆς ἐνάτης εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Αὐγά τοῦ Πάσχα ὄλαι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ πόλεις συνειθίζουσιν ὄχι μόνον φυσικὰ ἀλλὰ καὶ τεχνητὰ ὡς ἀπὸ σοκολάταν, ζάχαριν, ὄπωρικὰ ζαχαρωμένα καὶ κηθελῆς, ὡς καὶ ὁ λαγῶς ἐκ τῶν αὐτῶν ὕλων, ὁ ὁποῖος ἀντικατέστησε τὸν

δημαρχία Ὁ κύριος Δήμαρχος θέλει νὰ σοῦ μιλήσῃ,

Ὁ χωρικός, ἐκπληκτός, ἀνήτυχος, τέλειωσε τὸν κεφῆ τοῦ βιτσιτά καὶ σηκώθηκε ἀμέσως λέγοντας :

— Ἐδῶ εἶμαι, ἐδῶ εἶμαι. Καὶ ἀκολούθησε τὸ χωροφύλακας. Ὁ δημαρχος τὸν δεῖχτηκε, καθισμένους σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἦταν ὁ συμβολαιογράφος τοῦ τόπου, γοντρός, σοκάρος.

— Κύρ Ὁξέρωνας τοῦ εἶπε, σὲ εἶδανε σήμερον τὸ πρωὶ νὰ πέρωνῃ ἀπὸ χάμου στὸ δρόμο τῆς Baueville, τὸ πορτοφόλι τοῦ κύρ Οὐμπρέα. Ὁ χωρικός σατισμένος κύτταξε τὸ δημαρχο, καταροβισμένος ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὑπόψιν ποῦ εἶχανε γι' αὐτὸν, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ καταλάβῃ γιαι.

— Ἐγώ, ἐγώ ἦρα τὸ πορτοφόλι; — Καὶ σὺ ὁ ἴδιος.

— Σὰς δίνω τὸ λόγο μου, πῶς δὲν εἶχα ἰδέα οὔτε γιὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό

— Σὲ εἶδανε.— Μὲ εἶδανε ἐμένα ; Ποῖος μὲ εἶδε ;

— Ὁ κύρ Μαλακίτιος, ὁ ράφτης. Τότε ὁ γέρος θυμῆθηκε κατὰ-λαβε καὶ κατακόκκινος ἀπὸ θυμὸ :

— Ἄ ! μὲ εἶδε, αὐτός ὁ κατεργάρας ! μὲ εἶδε νὰ πέρων ἀπὸ χάμου αὐτὸ τὸ σπάγγο, κύριε δημαρχε.

Καὶ ψάχνοντας τὴν τσέπην του ἔβγαλε τὸ μικρὸ ἐκεῖνο σαπυγκί.

Ἄλλὰ ὁ δημαρχος χωρὶς νὰ πιστέψῃ κουνούσε τὸ κεφάλι :

Δὲν θὰ μὲ κίνηῃ νὰ πιστέψω κύρ Ὁξέρωνας πῶς ὁ κύρ Μαλακίτιος ποῦ εἶνε ἕνας ἄνθρωπος ἄξιος ; νὰ τὸν πιστέψῃ κανεὶς, πῆρε αὐτὸ τὸ σπάγγο γιὰ τὸ πορτοφόλι

Ὁ χωρικός ἔξω φρονῶν ἀπὸ θυμῆ, ἐπανελάβε μὲ ὄρο :

— Καὶ ὅμως εἶνε ἡ μὲν ἀληθεῖς κύριε Δήμαρχε. Στὴν ψυχὴ μου σὰς τὸ ξαναλέω.

— Ἀφοῦ σήκωσες τὸ πορτοφόλι κύτταξε ἐπειτα ἀρκετῆν ὄραν χάμου μήπως ἦτανε σκορπισμένα τίποτα νομίσματα

Ὁ δύστηνος κύρ Ὁξέρωνας πνίγονταν ἀπὸ θυμὸ καὶ ἀπὸ φόβο

— Ἀν μποροῦν νὰ λάβει τέτοια ψέματα γιὰ νὰ καταγγυρῶσιν ἕνα τίμοιο ἄνθρωπο ! Ἄν εἶνε δυνατὸν. Ὅχι καὶ ἂν ἔλεγε δὲν τὸν πίστευαν. Ἐφρακν καὶ τὸν κύρ Μαλακίτιος ὁ ὁποῖος καὶ μπροστά του ἐπανέλαβε τὰ ἴδια. Ὁ κύρ Ὁξέρωνας ζήτησε καὶ τὸν ἐψάξαν ἀλλὰ δὲν τοῦ ἠύρανε τίποτα.

Τότε ὁ δημαρχος πολὺ στενοχωρημένος, τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ, ἀφοῦ τοῦ εἶπε ὅτι εἶχε εἰδοποιήσει τὸν εισαγγελεᾶ καὶ περιμένε διαταγὰς.

Τὸ νέο διαδόθηκε στὴν πόλιν καὶ ὅταν βγήκε ἀπὸ τὴν δημαρχία τὸν περιτριγύρισαν καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν ρωτοῦνε τί εἶχε συμβῆ, διηγήθηκε τὴν ἱστορία τοῦ σπάγγου, ἀλλὰ δὲν τὸν πίστεψαν.

Τέλος βιάδωνας καὶ ὅταν ἔφραγε μάζῃ μὲ δύο ἄλλους χωρικούς τοῦ εἶσε τὴ θέσιν τοῦ εἴρε τὸ σπάγγο καὶ ὅλο τὸ δρόμο τοὺς μιλοῦσε

ἀμνον τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ διετηρήθη ἡ ἀρχαιοτάτη συνήθεια τοῦ ἀμνονοῦ, καὶ φυσικοῦ τοιοῦτου, ἔχουσα καὶ μεγάλην θρησκευτικὴν σημασίαν εἰς τὴν Δύσιν ἔλαβε τὴν θέσιν ὁ λαγῶς. Τοῦτο εἶνε τὸ σύμβολον τοῦ Πάσχα. Δὲν ὑπάρχει κινδί, ἢ πρίγκηψ, ἢ ἐπίκτης, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δοθῇ εἰς λαγῶς. Εἰς τὴν Γερμανικὴν Ἑλβετιαν ἐκτὸς τοῦ λαγῶσι οἱ γονεῖς κρούπουν εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὴν χλόην τοῦ κήπου τῶν αὐγά τοῦ Πάσχα καὶ φωνάζουν τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἡξοῦρον περὶ τίνος πρόκειται τὸ ἀνακαλύπτουν τὰ περισσότερα θεωρεῖται καὶ καλόμοιρον. Ὁ ἀσπασμὸς μόνον τοῦ Πάσχα, τὸ ἔθιμον τοῦ Βορρᾶ μᾶλλον, δὲν ἀπαντᾷται εἰς τὴν Δύσιν, ὡς δὲν ἀκούεται καὶ εἰς οὐδεμίαν τῶν ὀμιλουμένων εἰς αὐτὴν γλωσσῶν τὸ «Χριστὸς ἀνέστη—Ἀληθῶς ἀνέστη» τὸ ἀγγελικόν, τὸ οὐράνιον.

ΑΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΛΣΤΟΪ

Προσκυνηταί, οἱ ὁποῖοι ἦλθον ἀπὸ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ κόσμου, μᾶς ἐδιηγῆθησαν πολλὰς, μὲ ὅλους τοὺς τρόπους, τὴν ζώην τὴν ὁποῖαν περᾶ ὁ Λέων Τολστόϊ εἰς τὸ ἀναχωρητήριον τοῦ τῆς Yasnaïa Poliana.

Ἄλλως τε ἡ μεγάλη προσωπικότης τοῦ ἀποστόλου, ζωγραφίζεται ἀρκετὰ καλὰ διὰ μέσου τοῦ ἔργου του, τὸ ὁποῖον καθίσταται ἀκόμη πλέον πολυτίμητον, διότι εἰς αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς ἔχει βάλει ὅλην τὴν ψυχὴν του. Εἶναι ὀλιγώτερον γνωστὸς ὁ κύκλος ἐκεῖνων ὅπου τὸν περιστοιχίζουσιν, τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας του, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως ὄφειλον τὴν μακροζωϊαν, τὴν τελείαν διατήρησιν ἐνὸς ἐξαιρετικοῦ ἀνθρώπου μὲ πλήρεις τὰς φυσικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις του.

Γιὰ αὐτὸ ποῦ τοῦ συνέβη. Ἄμυ ἔφρασε στὸ χωριὸ του ἔκανε ἕνα γύρο, γιὰ νὰ τὸ διηγήσῃ σὲ ὅλους. Ὅλη τὴν νύχτα ἦτανε ἄρωστος. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μικρός Πρωεὶ, ὑπὸ ἐνέργειαν τῆς ἑπαυλῆς τοῦ κύρ Μωρετόν, ἔδωκε τὸ πορτοφόλι μὲ τὰ χρήματα στὸν κύρ Οὐμπρέα λέγοντας πῶς τὸ ἧρε στὸ δρόμο ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νὰ διερῶξῃ τὸ πῆγε στὸν κύριό του καὶ τοῦ τὸ ἔδωκε.

Τὸ νέο διαδόθηκε στὰ περιχώρα, ὁ κύρ Ὁξέρωνας τὸ ἔμαθε, τότε ἀμέσως ἄρχισε νὰ πηγαινοήρῃ καὶ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορία του, καὶ πῶς βρέθηκε τὸ πορτοφόλι, θριάμβευσε.

— Ἐκεῖνο ποῦ μὲ λύπησε περισσότερο ἔλεγε ἦτανε τὸ ψέμα. Δὲν εἶνε τίποτε χειρότερον παρὰ νὰ σὲ καταγγυρῶνε καὶ ψέματι.

Καὶ δὲν ἔπαυε νὰ διηγῆται τὸ ποῦ συνέβη, σὲ ὅλο τὸ κόσμος παντοῦ. Τὴν κυριακὴν πῆγε στὴν Coderville μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν του. Ὁ Μαλακίτιος ὄρθῃς μπροστὰ στὴν πόρτα τὸν γέλασε καθὼς τὸν εἶδε νὰ περνᾷ. Γιατί ;

Ἀπάντησε ἕνα χωρικό καὶ ἄρχισε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησε νὰ τελειώσῃ καὶ χτυπώντας τὸν στὸν ὄμο τοῦ εἶπε. — Κατεργάρας, καὶ ἔφυγε.

Ἐμνε σκοτισμένος καὶ ἀνήτυχος. Γιατί τὸν εἶπε «κατεργάρας», τὸ μεσημέρι στὸ ξενοδοχεῖο ξανάρχισε τὴ διήγησίν του, τότε ἕνας νέος χωρικός τοῦ φώναζε.

Ἐλα, ἔλα, γέρο πονηρέ, τὴν ξέρω τὴν ἱστορίαν.

— Ἀφοῦ τὸ ἧράνε τὸ πορτοφόλι !

Ἄλλ' ἐκεῖνος εἶπε.

— Εἶνε πάντα ἕνας ποῦ βρίσκει καὶ ἕνας ποῦ τὸ δίνει πίσω. Οὔτε κανεὶς εἶδε τίποτα οὔτε κανεὶς ξέρε. Τέλος κατέλαβε, ὅτι τὸν καταγγυρῶσιν πῶς αὐτὸς εἶχε ὄψει στὴν ὑπὸ ἡρέτη ὁ ὁποῖος ἦτανε συνένοχος του τὸ πορτοφόλι καὶ τὸ ἐπιστρέψῃ.

Τότε πηγαίνοντας ἀπὸ θυμὸ καὶ λύπη ἔφυγε ἄχωρις νὰ τελειώσῃ τὸ φαί του, ἐνῶ ὅλοι γελούσανε πίσω του δὲν εὑρίσκει ἄλλη παρηγοριά παρὰ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν του τὴν ὁποῖα κάθε φορὰ πρόσθετε καὶ διάφορες λεπτομέρειας.

Τέλος κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου ἔπεσε στὸ κρεββάτι ἄρωστος ἀπὸ τὴ λύπη του. Πέθανε σὴν ἀρχὴ τοῦ Γενάρη καὶ στὴν τελευταία ἀγωνία του παραμιλοῦσε καὶ ἔλεγε :

— Ἐνα μικρὸ σαπυγκί. ἕνα μικρὸ σαπυγκί... νὰ τὸ κύριε δημαρχε.

(Guyde Maupassant)

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον ὁ λόγος αὐτός, ὁ ὁποῖος μὲ κάμνει νὰ ὁμιλῶ ἐδῶ δ' ἀ τοὺς κατοικοὺς τῆς Yasnaia Poliana. Λέγω διὰ τὰς κατοικοὺς, ἀφοῦ τὴν κόμησιν Σοφίαν Τολστόϊ καὶ τὰς θυγατέρας τῆς, φυσικῶς ἐννοῶ, ὅταν ὁμιλῶ διὰ τὰς φροντίδας, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Διδάσκαλος εἶνε περιτριγυρισμένος, συχνότατα παρὰ τὴν θέλησιν του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ προσωπικότης τῆς κομῆσεως Τολστόϊ εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρουσα. Διότι, ἐὰν ὁ Τολστόϊ εἶνε χαρακτηριστὴρ ὁ ὁποῖος θέλει ὅ,τι θέλει, ἡ θαυμασία σύντροφος του, εἶνε ἐπίσης. Καὶ εἶνε συγκινητικὸν θέαμα ὁ ἀγὼν οὗτος μεταξὺ δύο θελήσεων ἐξ ἴσου ὀρισμένων, μεταξὺ δύο πεποιθήσεων ἐξ ἴσου εἰλικρινῶν, καὶ τὰς ὁποίας μίᾳ βαθεῖα καὶ ἀμετάβλητος ἀγάπη ἐνόει πρὸ σαράντα ἐτῶν μὲ τὴν καλλιτέραν ἔνωσιν.

Εὐρισκόμεθα ἐνώπιον δύο φύσεων ἐντελῶς ἐξαιρετικῶν, τῶν ὁποίων ἐκάστη ἔχει δημιουργήσει δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὴν ἄλλην ὑπαρξίν ὅχι κοινήν.

Αἱ θεωρίαι τοῦ Τολστόϊ εἶνε γνωσταὶ διὰ τὴν ἠθικὴν κοινωνικὴν των σημασίαν. Εἶναι τῆς ἀρχῆς, ὅτι κάθε ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑπαρξίν του διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν του, καὶ νὰ μὴ ἐκμεταλλεῖται τὴν ἐργασίαν τοῦ ἄλλου, ὅτε ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν ἐκ τοῦ ἰδρωτὸς ἐκείνου καρπῶν. Ἄλλοῦ ἀναφέρω, τὴν ἀδιάκοπον προσπάθειαν τοῦ ἐνδόξου γέροντος εἰς τὸ νὰ ἐκτελή τὴν διδασκαλίαν του, καὶ τὴν λύπην του πρὸ τῆς ἀδυναμίας νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ἰδεῶδες του. Ἐνα βράδυ εἰς ἓνα περιόπανον εἰς τὴν Gasnaia Poliana αἱ ἐκμυστηρεύσεις μου, προσεκάλεσαν τὰς ἰδικὰς του.

Ἐνθυμεῖσθε τὴν ἐρώτησίν σας τῆς Μόσχας, μᾶς εἶπε, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀναχώρησις τοῦ σιδηροδρόμου μ' ἐμπόδισε ν' ἀπαντήσω; Ἐλοιπόν, δύναμαι νὰ σᾶς εἶπω, μὲ κατὰρᾶν συνείδησιν, ὅτι ἕκαστος ὅ,τι ἐζητήσῃ ἀπὸ ἐμὲ διὰ νὰ κανονίσω τὴν ζωὴν μου κατὰ τὰ χριστιανικὰ δόγματα, ὅπως ἐγὼ τὰ ἐννοῶ· εἶδα ὅσον εἶνε δυνατὸν ἀπλᾶ τὰς ἀνάγκας μου, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε καὶ μεγάλα, καὶ ἂν δὲν κατώρθωσα νὰ κίμω ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὄφειλα, βεβαίως δὲν εἶνε ἡ θέλησις ὅπου μοῦ λείπει.

Ἴσως ἀντέπραπτε εἰς αὐτὸν κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ἀποφάσεως, ἡ ἀφωσιωμένη σύζυγος, ἡ λαμπρὰ μητέρα, ἡ ὁποία ἐκτιμᾷ τὰ σχέδια τῆς ζωῆς του, ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν ἀξίωσιν του νὰ μοιράσῃ ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὀλέθριον πᾶγμα δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν του, ἄχρηστον, καταστρεπτικὸν μάλιστα, εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον του, καὶ ἡ ὁποία γνωρίζει νὰ μὴ ἐπιτρέπη τὴν ἐκτέλεσιν.

Θὰ ἦτο ἀδικαιρίσια, νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐμβιβάζωμεν περισσότερον εἰς τὰ μυστικὰ τῶν δύο αὐτῶν ψυχῶν. Ὁ Τολστόϊ ἔχει δίκαιον νὰ θέλῃ νὰ συμφωνήσῃ τὰς πράξεις του μὲ τοὺς λόγους του, νὰ διδάσκῃ διὰ τοῦ παραδείγματος. Ἡ κυρία Τολστόϊ δὲν ἔχει ὀλιγώτερον δίκαιον νὰ τὸν ἐμποδίξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα: κάμνει ἀξιοσημειωτὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, διατηροῦσα εἰς αὐτὸν ἓνα ὀδηγὸν συνειδήσεων, τοῦ ὁποίου ἡ μέγιστη φωνὴ ἐξυπνᾷ εἰς τὰς καρδίας μας τὰ πλέον εὐμενῆ αἰσθήματα.

Χωρὶς τὴν ἐπέμβασιν τῆς κομίσσεως θὰ εἴχωμεν ἀκόμη σήμερον, ἓνα τίμιον χωρικόν, ἢ ἓνα ἐπιδέξιον τεχνίτην.

(Εἶδα εἰς τὴν Μόσχαν εἰς τὸ γραφεῖον ἐνὸς διασήμεου ποιητοῦ Ρώσου, φίλου τοῦ Τολστόϊ, ἓνα ζεῦγος ὑποδήματα, θρησκευτικῶς φυλαγμένα κάτω ἀπὸ ἓνα κρυστάλλινον κώδωνα, τὰ ὁποῖα εἶχε κατασκευάσῃ ὁ ποιητὴς τοῦ «Πολέμου καὶ τῆς Εἰρήνης», καὶ τὰ ὁποῖα, σᾶς βεβαίω, ἤμποροῦσαν νὰ στολίσουν τὴν καλλιτέραν προθήκην ὑποδήματος τοιοῦ.

Ποῖος ὅμως θὰ μᾶς ἐβεβαίωνε, ὅτι ἂν ὁ μέγας αὐτός

ἄρχων, δὲν εἶχε πλησίον του τὴν κόμησιν, ὡς ριζικῶς ἄλλαξε τὰς ἰδέας του ἐπὶ «τῆς ἰδέας τῆς ζωῆς» καὶ ὅλον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, εἰς ἡλικίαν ἔπου δὲν ἔχει πλέον κανεὶς τὴν δύναμιν ν' ἀφήσῃ τὰς συνηθείας τοῦ παρελθόντος καὶ τοὺς χιλίους ἀοράτους δεσμούς, οἱ ὁποῖοι τὸν συνδέουν μετ' αὐτῆς, ποῖος θὰ μᾶς ἐβεβαίωνε ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ ἐργασταρίου δὲν θὰ τὸν ἐθελόνοτε, ὅτι θὰ μᾶς ἐδίδεν εἰς ἡλικίαν ἐβδόμηντα χρόνων τὸ ποίημα αὐτὸ τῆς καλωσύνης καὶ ὠραιότητος, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ «Ἀνάστασις», καὶ τόσα ἄλλα ἔργα, τὰ ὁποῖα συγκινοῦν καὶ κάμνουν νὰ σκέπτονται ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, παντοῦ ὅπου γνωρίζουν ἀνάγνωτιν.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Λέοντος Τολστόϊ διὰ τὴν φύσιν, αἱ ἰδέαι του διὰ τὴν ζωὴν τῆς ἐξοχῆς, εἶνε ἡ αἰτία ὅπου αὐτὸς καὶ τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς οἰκογενείας του, περνοῦν εἰς αὐτὴν τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς του.

Πρέπει νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι, κατὰ φαινόμενον ὅχι σπάνιον οἱ υἱοὶ ὁμοιάζουν μὲ τὴν μητέρα καὶ αἱ θυγατέρες μὲ τὸν πατέρα. Αἱ δύο μεγαλιότεραι ἡ κυρία Τατιάνα καὶ ἡ πριγκίπισσα Μαρία Ὀμπολέσκη εἶνε αἱ πλέον ἐνθερμοὶ ὑποστηρικταὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Τολστόϊ καὶ αἱ ἀκούραστοι βοηθοὶ του εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀντιγραφῶν καὶ τῶν γραμματέων διὰ ν' ἀπαντοῦν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται ἀδικαίως ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἡ κόμισσα Τολστόϊ ἐλάμβανε μέρος ἐνεργὸν εἰς αὐτὴν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶνε πάντοτε εὐχάριστος. Σήμερον τὴν ἀντικατέστησεν ὁ γαμβρὸς τῆς πριγκίπισσας Ὀμπολέσκη, ἡ νύμφη τῆς κυρίας Ἀνδρέου Τολστόϊ καὶ ἡ μικροτέρα θυγάτηρ τῆς Ἀλεξάνδρας, ἡ ὁποία ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅπως καὶ αἱ μεγαλιότεραι ἄλλοτε, ἐπηρεάζεται περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πατρὸς τῆς. Ὁ Τολστόϊ εἶχεν ἀδελφὴν ἡγουμένην εἰς ἓνα μοναστήριον τῶν περιχώρων. Ὅποια ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἐνθέτου αὐτῆς ὀρθοδόξου κληρονομίας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, τοῦ πιστεύοντος μόνον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐχθροῦ τῆς ἐπισήμου θρησκείας! Καὶ ὅμως ὁμοιάζουν μεταξὺ των ἴσως ὅχι μόνον κατὰ τὴν μορφήν.

Θὰ τελειώσω μὲ ἓν ἀνέκδοτον, τὸ ὅποιον θὰ ὀρίσῃ καλλιτέρα τὴν μεταξὺ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ἐννοίαν τῶν ἐναντίων πεποιθήσεων. Ὁ Τολστόϊ ἐκτιμᾷ τὸν Δουμᾶ υἱὸν ἀπὸ τότε, ὅπου ἐδιάβασε καὶ εὐνοικῶς ἐσχολίασε, τὴν περίφημον «Ἐπιστολὴν εἰς τὴν νεότητα», τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κυρίας μὲ τὰς Καμελίνας» ἔγραψε εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ἡσθάνθη ἀμέσως ὅτι εἰς τὸν γάλλον συγγραφέα ὑπῆρχε ψυχὴ ἀδελφῆ μὲ τὴν ἰδικήν του.

Ὅλίγους λοιπὸν μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου, φυλακιστῶν ὁ Δουμᾶς τὸ λεύκωμα τῆς κόρης μου, ἐζήτησε τὴν ἐξήγησιν τῆς εὐχῆς, ἣν εἶχε γράψῃ ὁ Τολστόϊ: «Εὐχομαι εἰς τὴν Εὐγενίαν νὰ μάθῃ πρὸ παντὸς ἄλλου, διατὶ ζῆ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ διατὶ, τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς τῆς». Τότε χωρὶς νὰ δώσῃ μεγαλιότεραν σημασίαν, ἀπ' ὅτι εἶδε εἰς τὰ μεταμεσημβρινὰ ἰδέας του, ὁ Δουμᾶς ἔγραψε ἀμελῶς.

«Τὴν ἡμέραν ὅπου ἡ Εὐγενία θὰ μάθῃ, ὅπως τῆς τὸ εὐχεται ὁ Τολστόϊ, διατὶ εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ γνωρίζῃ πολὺ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ ἐμὲ». Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Τολστόϊ τὸν ἔκαμε μὲ κάποιαν κακίαν νὰ διαβάσῃ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆν, Μιὰ ἀληθινὴ λύπη ἐσκοτείνιασε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Διδασκάλου, ὅστις εἶπε μόνον μὲ τόνον λύπης καὶ συμπαθείας: «Ὁ δυστυχής»...

Ἡ μακρὰ σιωπὴ, ἡ ὁποία ἐπικολούθησε, ἡ σοβαρὰ ἐκφρασις τῶν προσώπων, ἔλεγον ὅτι ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ ἐσκέπτοντο συμφῶνως.